

«Дехқонобод калий заводи» АЖ

ягона акциядорининг

2020 йил 14 январдаги

қарори билан

«ТАСДИҚЛАНГАН»

«ДЕХҚОНОБОД КАЛИЙ ЗАВОДИ»

АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ

ИЧКИ НАЗОРАТ ТҮҒРИСИДАГИ

НИЗОМИ

МУНДАРИЖА

- I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР**
- II. ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИ ТАВСИФИ ВА МАҚСАДЛАРИ**
- III. ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИ ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ ТАРТИБ – ҚОИДАЛАРИ**
- IV. ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИНГ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ**
- V. ИЧКИ НАЗОРАТ УЧУН МАСЬУЛ ОРГАНЛАР ВА ШАХСЛАР**
- VI. ИЧКИ НАЗОРАТ ТАДБИРЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ**
- VII. ЯКУНИЙ ҚОИДАЛАР**

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. «Дехқонобод калий заводи» АЖ (қуйида матн бўйича – «Жамият») нинг мазкур Ички назорат тўғрисидаги Низоми Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунларига, Жамият Уставига, Акциядорлик жамиятлари фаолияти самарадорлигини ошириш ва корпоратив бошқарув тизимини такомиллаштириш бўйича Комиссия йиғилишининг баённомалари билан тасдиқланган Корпоратив бошқарув кодекси ва Қоидаларига ҳамда Жамиятнинг ички хужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган.
2. Мазкур Низом ички назорат тизими мақсадлари ва вазифаларини, унинг фаолият тамойилларини, шунингдек Жамиятнинг ички назорат учун масъул органлари ва шахсларини белгилайди.

II. ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИ ТАВСИФИ ВА МАҚСАДЛАРИ

3. Ички назорат – Жамият мақсадларига асосланган ва етарли даражада эришиш, Жамият фаолиятининг қуйидаги тамойилларга мувофиқлигини тасдиқлаш мақсадида Жамият фаолиятига бириклирлган ва таваккалчиликларни бошқариш, назорат ва корпоратив бошқарув жараёнлари самарадорлигини оширишга йўналтирилган узлуксиз амал қилувчи жараёндан иборат:
 - *фаолият самарадорлиги ва унумдорлиги, шу жумладан фаолият самарадорлиги даражаси, фойда олии ва активларни ҳимоя қилиши;*
 - *молиявий ҳисобот ишончлилиги ва шубҳасиз тўғрилиги;*
 - *Жамият фаолиятини тартибга солувчи қонунларга ва ҳуқуқ меъёрларига мувофиқлиги.*
4. Ички назорат тизими – Жамиятда Тафтиши, Ички аудит хизмати, Кузатув кенгаши, Ижроия органи ҳамда бошқа барча даражадаги ва барча функциялар бўйича ходимлар (қуйида матн бўйича – «ички назорат субъектлари») томонидан ташкил қилинган ва амалга ошириладиган ички хужжатлар билан қатъий белгиланган ички назоратнинг ташкилий тузилмаси, назорат қилувчи чоралари, тадбирлари ва усуллари мажмуидан иборат. Жамиятнинг ички назорат органлари аъзолари малакалари улар фаолияти тўғрисидаги Низомларда белгиланиши мумкин.
5. Ички назорат тадбирлари – Жамият Тафтишчиси, Жамиятнинг Кузатув кенгаши, Жамият Ижроия органи, шунингдек ички назоратни амалга ошириш ваколати берилган Жамият бўлинмалари (қуйида матн бўйича – «Жамият бўлинмалари») томонидан амалга ошириладиган ҳамда молия-хўжалик фаолиятини амалга оширишда қонунлар ва Жамиятнинг ички хужжатлари талаблари бузилишларини аниқлашга, Жамият томонидан белгиланган

мақсадларга эришиш самарадорлигини, шунингдек ички назорат тадбирларини амалга ошириш жараёнида ички назорат субъектларининг ўзаро ҳамкорлигини баҳолашга қаратилган чоратадбирлар мажмуидан иборат.

6. Ички назоратнинг асосий мақсади барча акциядорлар, шу жумладан миноритар акциядорлар ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлашдан иборат.

7. Ички назорат оператив режимда қуйидагиларни таъминлашга мўлжалланган:

- *Жамият активларини яхши сақлаш, ресурсларидан тежсамили ва самарали фойдаланиши;*
- *амалдаги қонунлар ва Жамиятнинг ички ҳужжатлари талабларига риоя қилиши;*
- *Жамиятнинг ривожланиши стратегиясини, Жамиятнинг бизнес-режсаларини ўрта ва узок муддатли даврда бажарии;*
- *Жамиятнинг бухгалтерия ҳужжатлари, молия ҳисоботлари ва бошқарув ахбороти тўлиқлиги ва шубҳасиз тўғрилиги;*
- *Жамият фаолиятида таваккалчиликлар юзага келган пайтда аниқлаш, идентификациялаш ва таҳлил қилиши;*
- *Жамият фаолиятида таваккалчиликларни режсалаштириши ва бошқарииш, шу жумладан таваккалчиликни бошқарииш бўйича замонавий ва мос қарорлар қабул қилиши;*
- *амалий доираларда ва истеъмолчиларда Жамиятнинг ижобий обрў-эътиборини белгилаш ва бир маромда сақлаш;*
- *Ижроия органи, Кузатув кенгаши ва Тафтисибисига иш ҳақи ва бадаллар тўлови, шу жумладан унинг миқдорлари мослиги, шаффофлиги ва объективлиги.*

III. ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИ ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ ТАРТИБ – ҚОИДАЛАРИ

8. Жамиятда ички назорат тизими қуйидаги тамойиллар асосида ташкил қилинади:

- *узлуксиз фаолият олиб бориши – ички назорат тизимининг доимий ва тегишилича фаолият юритиши Жамиятга меъёрдан ҳар қандай четга чиқшилар (огишлар)ни ўз вақтида аниқлаш ва келгусида улар юзага келишининг олдини олиш имконини беради;*
- *ички назорат тизими барча иштирокчиларининг ҳисобдорлиги – ҳар бир шахс томонидан назорат функцияларининг бажарилиши сифати ички назорат тизимининг бошқа иштирокчиси томонидан назорат қилиб борилади;*
- *вазифалар тақсимланиши – Жамият назорат функциялари бир-бирини тақрорлашига йўл қўйилмаслигига ва уибу функциялар ходимлар ўртасида муайян активлар билан операцияларни тасдиқлаш, операцияларни ҳисобга олиш, активлар сақланишини таъминлаш ва улар инвентаризациясини ўtkазиши билан боғлиқ функцияларнинг бир шахснинг ўзи томонидан бажарилмайдиган тарзда тақсимланишига интилади;*
- *операцияларнинг тегишилича маъқулланиши ва тасдиқланиши – Жамият ваколатли шахслар томонидан уларнинг таалуқли ваколатлари доирасида барча молия-хўжалик операциялари тасдиқланиши тартибини белгилашга интилади;*
- *Жамиятнинг кундалик ички назоратини амалга оширадиган бўлинмаларнинг ўзаро ташкилий боғлиқлигини ва унинг бевосита Жамият раҳбарига, ва Кузатув кенгашига функционал ҳисобдорлигини таъминлаш;*
- *Жамият ишлайдиган барча ички назорат субъектларининг назорат функцияларининг тегишилича бажарилиши учун жавобгарлиги;*
- *Жамият барча бўлинмаларнинг ўзаро аниқ ҳамкорлиги асосида ички назоратни амалга ошириш;*
- *доимий ривожланиши ва тақомиллашиши – Жамият ички назорат тизимининг янги*

вазифаларни ҳал қилиши зарурати ҳисобга олинган ҳолда мослашувчан созланиши, тизимнинг ўзини кенгайтириши ва таомиллаштириши учун шарт – шароитларни таъминлашга интилади;

- четга чиқишилар (огишилар) тўғрисидаги хабарларнинг ўз вақтида узатилиши – Жамиятда четга чиқишилар (огишилар)ни бартараф қилиши тўғрисида қарорлар қабул қилиши ваколатига эга шахсларга тегишили хабарлар узатилишининг максимал қисқа муддатлари белгиланган;
- Жамият фаолиятининг назорат йўлга қўйилаётган соҳалари устуворлигини белгилаш – ички назорат тизими билан қамраб олинадиган стратегик йўналишилар ажратиб кўрсатилади.

IV. ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИНГ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ

9. Ички назорат тизими қўйидаги ўзаро боғлиқ таркибий қисмларни ўз ичига олади:

- Жамият ходимларининг одоб-ахлоқ қадриятларини ва билимдонликларини, раҳбарлик сиёсатини, раҳбарият томонидан ваколатлар ва жавобгарликларни тақсимлаши усули, ташкил қилиши тузилиши ва ходимлар малакалари оширилишини, шунингдек Кузатув кенгаши томонидан раҳбарлик ва бошқарувни ўз ичига оладиган назорат муҳити;
- таваккалчиликларни баҳолаши – турли даражаларда ўзаро боғлиқ ва ички изчил муайян вазифаларни бажарishiда тааллуқли таваккалчиликларни идентификациялаши ва таҳлил қилишини ўз ичига олади;
- Жамият раҳбарияти қарорларининг тегишилича ижросини кафолатлайдиган сиёсат ва тадбирлар умумлаштирувчи ва маъқуллашлар, жарималар, тасдиқномалар берииш, текширувлар ўтказиши, жорий фаолият назорати, активлар хавфсизлиги кафолати ва ваколатларни тақсимлаши каби бир қатор турли хил ҳаракатларни ўз ичига оловчи назорат бўйича фаолият;
- маълумотларни ўз вақтида самарали аниқлаши, уларни рўйхатдан ўтказиши ва уларни айрбошлишга йўналтирилган, шу жумладан барча ички назорат субъектларида Жамиятда қабул қилинган ички назорат сиёсати ва тадбирлари тушунчасини шакллантириши ва улар ижросини таъминлаши мақсадида ахборот алмашинуви самарали каналлари ташкил қилинишини ўз ичига оладиган ахборот таъминоти ва ахборот алмашинуви бўйича фаолият. Жамият ахборотдан рухсатсиз фойдаланишидан ҳимояланиши учун чора-тадбирлар кўради;
- мониторинг – бошқарув ва назорат функцияларини ўз ичига оладиган жараён бўлиб, ушибу жараён давомида вақт ўтиши билан тизимнинг ишилси сифати баҳоланади. Ички назорат тизимини баҳолаши молия ҳисоботининг шубҳасиз тўғрилигига таъсир кўрсатувчи хатолар юзага келиши эҳтимолини аниқлаши, ушибу хатолар жиҳдийлигини аниқлаши ва ички назорат тизимининг белгиланган вазифалар бажарилишини таъминлаши имкониятини белгилаши учун ўтказилади. Ички назорат тизимининг самарадорлигини баҳолаши учун Жамиятда Кузатув кенгаши тақлифи асосида Акциядорлар умумий йигилиши қарори билан мустақил профессионал ташкилот – консультант жалб қилиниши мумкин.

V. ИЧКИ НАЗОРАТ УЧУН МАСЬУЛ ОРГАНЛАР ВА ШАХСЛАР

10. Ички назорат Тафтишчи, Жамиятнинг Кузатув кенгаши, Ижроия органи раҳбари ва аъзолари, Ички аудит хизмати, шунингдек Жамиятнинг барча даражалардаги ходимлари томонидан уларнинг амалдаги қонунлар ва Жамиятнинг ички маҳаллий ҳужжатлари билан белгиланган ваколатлари доирасида амалга оширилади.

11. Жамиятда фаолият юритадиган бўлинмалар вазифалари, ҳукуқлари ва мажбуриятлари, жавобгарлиги, уларга тўланадиган бадаллар ва иш ҳақларини ҳисоб- китоб қилиш тартиби Жамиятнинг ички ҳужжатлари билан назарда тутилган. Мазкур ҳужжатлар, бошқа ҳужжатлар

каби бевосита ёки билвосита ички назорат масалаларида дахлдор бўлиб, мазкур Низомга зид келиши мумкин эмас.

12. Жамият молия – хўжалик фаолияти назоратининг тизимли хусусиятини таъминлаш мақсадида Тафтишчи, Ички аудит хизмати, Ижроия органи якка раҳбари, аъзолари, юридик – бухгалтерия хизмати, бўлим бошликлари ва Жамиятнинг ички назорат функционал вазифаларини бажарадиган барча ходимлари ички назорат тадбирлари ўтказилишини амалга оширадилар.

13. Кузатув кенгаши функцияси қуидагиларни ўз ичига олади:

- *ички назорат тизими муайян операциялари ва стратегияларини ривожлантириши ва тасдиқлаши йўналишларини белгилаши;*
- *Жамият акциядорларининг йиллик умумий йигилишида Жамият ижроия органи, ички ва ташқи аудитлар, Тафтишчининг мунтазам ҳисоботларига, бошқа манбалардан ва ички назоратнинг барча соҳалари, шу жумладан молия назорати, операцион назорат, қонунларга риоя қилиниши устидан назорат, ички сиёсат ва тадбирлар назорати бўйича шахсий кузатувлардан олинадиган ахборот маълумотларига асосланган ички назорат тизимининг ишончлилиги ва самарадорлигининг ҳар йил ўтказиладиган таҳлили ва баҳоланиши натижалари тўғрисида хабар берии;*
- *Жамият бўлинмалари тузилиши ва маркибини, ички назорат учун масъул шахсни белгилаши;*
- *ички назорат тадбирларини доимий таомиллаштириши.*

14. Молия ҳисоботларининг шубҳасиз тўғрилиги ва тўлиқлиги, Жамият ички назорат тизимининг ишончлилиги ва самарадорлиги устидан назорат ташкил қилиниши учун жавобгарлик Кузатув кенгашига юкланди.

15. Кузатув кенгаши томонидан тасдиқланган Жамият ички назорати соҳасидаги сиёсатига мувофиқ фаолият юритиши учун жавобгарлик Ижроия орган раҳбарига юкланди. Жамиятнинг Ижроия орган раҳбари ички назорат тизими тадбирларини татбиқ қиласида ва унинг самарали фаолият юритишини таъминлади, Кузатув кенгашини Жамиятнинг барча таваккалчиликлари, ички назорат тизимининг жiddий камчиликлари, шунингдек уларни бартараф қилиш бўйича чора-тадбирлар режалари ва натижалари тўғрисида ўз вақтида хабардор қиласи.

16. Ҳар қандай даражадаги бўлинмалар ходимлари (шу жумладан раҳбарлари) ўз ваколатлари доирасида назоратни амалга ошириш бўйича батафсил стратегиялар ва тадбирлар ишлаб чиқиша бевосита иштирок қиласидар. Жиддий масалалар ёки муайян битим бўйича юзага келган таваккалчиликлар тўғрисида ходимлар Жамиятнинг юкори раҳбариятига хабар берадилар.

17. Жамият ва унинг алоҳида бўлинмалари молия-хўжалик фаолияти устидан назоратни амалга ошириш учун жавобгарлик доимий амал қилувчи ички назорат органи – Тафтишчига юкланди, унинг роли, мақсадлари, вазифалари ва ваколатлари Тафтишчи тўғрисидаги Низомда акс эттирилган.

18. Ички назорат тадбирлари ижроси устидан, айнан эса Жамиятнинг амалга оширилаётган молия-хўжалик операцияларининг Ўзбекистон Республикаси қонунларига ва умуман Жамият, унинг алоҳида бўлинмалари Уставига мувофиқлиги устидан, шунингдек бухгалтерия ва молия ҳисоботи тўлиқлиги ва шубҳасиз ишончлилиги устидан мунтазам назоратнинг амалга оширилиши учун жавобгарлик Ички аудит хизматига юкланди, унинг роли, мақсадлари, вазифалари ва ваколатлари Ички аудит хизмати тўғрисидаги Низомда акс эттирилган. Ички аудит хизмати тўғрисидаги Низом Жамиятнинг Кузатув кенгаши томонидан тасдиқланади.

19. Жамиятнинг Ички аудит хизмати Кузатув кенгаши олдида ички аудит, ички назорат тизими натижалари тўғрисида ҳисобот беради. Жамиятнинг Ички аудит хизмати Кузатув кенгашига бўйсунади.

20. Куйидаги шахслар Жамиятнинг Ички аудит хизматида лавозимларни эгаллаш ҳуқуқига эга эмас:

- *иқтисодиёт соҳасида жиноят учун ёки тартибга қарши жиноят учун тўланмаган судланганликка эга шахслар;*
- *Жамият раҳбари ёки ижроия органи аъзоси ҳисобланган шахс.*
- *Кузатув кенгаши томонидан Ички аудит хизмати таркибига кирувчи шахсларга бошқа талаблар белгиланиши мумкин.*

21. Ички назорат тизимининг тегишлича фаолият юритиши ходимларнинг малакаларига ҳам боғлиқ. Жамият кадрларни танлаш, ёллаш, ўқитиш, тайёрлаш ва ходимларнинг хизмат мартабаларини ошириш тизими уларнинг юқори малакасини таъминлаши ва улар томонидан барча одоб-ахлоқ стандартларига риоя қилиниши учун чора – тадбирлар кўради.

VI. ИЧКИ НАЗОРАТ ТАДБИРЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ

22. Жамиятнинг ички назорат тадбирлари қуйидагиларни ўз ичига олади:

- *Жамият бошқарувининг турли даражаларида ўзаро боғлиқ ва бир-бирига зид мақсадлар ва вазифаларни аниқлаши;*
- *Жамиятнинг фаолият мақсадларига эришишига тўсқинлик қилиши мумкин бўлган яширин ва мавжуд оператив, молия, стратегик ва бошқа таваккалчилкларни аниқлаши ва таҳлил қилиши;*
- *ички назоратнинг жиiddий таркибий қисмларини баҳолаши;*
- *бизнес – жараёнларнинг ички назорат тизими самарадорлигини баҳолаши;*
- *Жамият таркибий бўлинмалари, мансабдор шахслари ва бошқа ходимларининг иш самарадорлиги мезонларини аниқлаши ва баҳолаши;*
- *молиявий ва бошқа маълумотларни олдинги давр учун таққосланадиган ахборот ёки кутилаётган фаолият натижалари билан солиштириши орқали кўриб чиқши;*
- *воқеа – ҳодисалар, операциялар ва транзакцияларни ҳисобга олишининг мос усулларидан фойдаланиши;*
- *активлар яхши сақланишини текшириши;*
- *ички назорат тадбирларини тегишлича ҳужжатлаштириши;*
- *ички назорат тизими сифатини мунтазам баҳолаб берииш;*
- *Жамиятнинг барча ходимларини уларнинг ички назорат соҳасидаги мажбуриятлари тўғрисида хабардор қилиши;*
- *Жамият ходимлари ўртасида муҳим вазифаларни тақсимлаши (шу жумладан, операцияларни маъқуллаши ва тасдиқлаши, операциялар ҳисобини юритиши, ресурсларни бериши, сақлаши ва олиши, операцияларни таҳлил қилиши ва текшириши бўйича);*
- *операцияларнинг фақат тааллуқли ваколатларга эга шахслар томонидан тасдиқланиши ва амалга оширилиши;*
- *ички назорат мақсадларига эришиши учун керакли бошқа тадбирлар.*

23. Ички назорат тадбирларини ўтказища текшириш, кузатиш, тасдиқлаш, қайта ҳисоблаш усуллари, шунингдек ички назорат тадбирларини амалга ошириш учун керакли бошқа усуллар қўлланилади.

VII. ЯКУНИЙ ҚОИДАЛАР

- 24.** Мазкур Низом, шунингдек унга киритилган ўзгартиришлар ва қўшимчалар Акциядорлар умумий йиғилиши томонидан тасдиқланади.
- 25.** Мазкур Низомга ўзгартиришлар ва қўшимчалар Жамиятнинг Қузатув кенгashi, Жамиятнинг ташқи аудити, Жамиятнинг Тафтишчиси, Жамиятнинг ички аудит хизмати аъзолари, Жамиятнинг ижроия органи раҳбарлари таклифлари бўйича киритилади.
- 26.** Агар Ўзбекистон Республикаси қонунлари ва меъёрий (норматив) ҳужжатларига ўзгартиришлар киритилиши натижасида мазкур Низомнинг айрим моддалари уларга зид келса, ушбу моддалар ўз кучини йўқотади ва Жамият томонидан Низомга тааллуқли ўзгартиришлар киритиладиган пайтга қадар Ўзбекистон Республикаси қонунлари ва меъёрий (норматив) ҳужжатларига амал қилинади. Бунда мазкур Низом исталган қисмларидан бирининг ҳақиқий эмас деб топилиши умуман бутун Низомнинг ҳақиқий эмаслигига олиб келмайди.